

Електроенергетичні професіоналізми у фаховій комунікації

Лілія Харчук

Кафедра української мови, Національний університет “Львівська політехніка”,
УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12,
E-mail: kharchuklv@yandex.ua

Abstract – The use of professional jargonisms in the electric power engineering has been analyzed in the article; the external and internal language causes of their occurrence in the researched terminologic system have been determined.

Ключові слова – українська мова, українська електроенергетична терміносистема, термін, професіоналізм, комунікація.

Однією з підсистем сучасної української літературної мови є система електроенергетичних термінів, яка обслуговує провідну галузь енергетики, що охоплює виробництво, передавання та розподіл електроенергії.

Слід розмежовувати термінологію і професійну лексику, одиницею якої є професіоналізми – слова й живомовні звороти, властиві мові людей певного фаху, що позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти праці. Професіоналізми виступають як неофіційні синоніми до термінів. Мовою фахівця вони ніби деталізують загальновідомі назви. На відміну від термінів, професіоналізми не мають виразного наукового визначення й не становлять цілісної системи. Якщо терміни – це, зазвичай, абстрактні поняття, то професіоналізми – конкретні, оскільки детально диференціюють ті предмети, дії, якості, що безпосередньо пов'язані зі сферою діяльності відповідного фаху [1]. Професіоналізми належать до ненормативної спеціальної лексики, їх майже не подають у термінологічних словниках, оскільки функціонують вони переважно в усному та розмовному мовленні фахівців певної галузі. Якщо терміни можуть бути відомі людям, які ніяк не пов'язані із певною професійною сферою, то професіоналізми мають специфічну сферу використання, оскільки виникають вони в умовах фахового спілкування як вторинні форми вираження.

В електроенергетичній терміносистемі наявна значна кількість професіоналізмів. Це є ознакою процесів систематизації термінів. У сфері професіоналізмів помітна тенденція до скорочення спеціальних виразів, які в професійному мовленні застосовують досить часто. Наприклад, професіоналізм “компресорна” називає приміщення, у якому розташовано компресори; приміщення, де розташовано щит керування професійною лексикою називають “головним щитом керування”, “головним щитом”, “щитовою” або “щитом”, на підприємствах з диспетчерським керуванням його називають

“диспетчерським щитом”. Семантику варіанта можна розкрити лише в контексті: “*перебувати на щиті керування*” (місцерозташування), “*працювати зі щитом керування*” (як з приладом). Професіоналізми “*виконати поточку / капіталку*” означають виконання певного виду ремонтних робіт; “*опорніки*” – це опорні ізолятори, а “*оливник*” – це оливний ізолятор; “*йти на перемикання / огляд*” – виконувати певний комплекс робіт. Часом переосмислене слово відходить від свого основного значення і це призводить до його несприйняття людиною інших фахів, наприклад, професіоналізм “*сушка*” в електроенергетиці вживається на позначення регенерації оливи; “*виконати наладку*” – це виконання комплексу налагоджувальних робіт. Виявлено, що деякі електроенергетичні професіоналізми скальковано з російської мови: різновид елементів, що з’єднують, ненормативно номінують “*панка / мамка*”, де лексему “*панка*” засвоєно з російської мови зовсім не з тим значенням, яке воно має в українській (*Панка – 1. Хліб; 2. Обкладинка*).

Серед словотвірних засобів поповнення лексичного складу української електроенергетичної термінології важливе місце належить абрєвіації. Потреба в точності, мовленнєвій і графічній економії – одна з основних причин виникнення абрєвіатури. Абрєвіатурні терміни дуже зручні в професійних сферах спілкування. Варто наголосити, що електроенергетична галузь надзвичайно широко використовує складноскорочені слова. Абрєвіатури активно вживають фахівці електроенергетичної галузі, часто переформатовуючи їх на професіоналізми. Наприклад, абрєвіатура *АП* (*автоматичний перемикач*) мовою фахівців “*апешка*”; професіоналізм “*сходити на врушку / зрушку*” вживають на позначення процесу відвідування відкритої або закритої розподільної установки (*ВРУ* або *ЗРУ*).

Аналізуючи використання електроенергетичних професіоналізмів у фаховій комунікації, ми виявили, що на досліджувану термінологію як підсистему науково-технічної термінології, поширюються загальні принципи структури літературної мови. Професіоналізми в електроенергетиці виникають як розмовні неофіційні заміники наявних у цій галузі термінів. Вони структурно відрізняються від базових слів, компактні за будовою і мають власні граматичні ознаки. Лексична варіантність професіоналізмів не ускладнює наукової термінології, адже стає закономірним процесом наукової комунікації.

Література

1. Професійна лексика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>